

Фінанси, банківська справа та страхування

УДК 65.011.1:65.012.8:658.15

Турило Анатолій Михайлович

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів суб'єктів господарювання
та інноваційного розвитку
Криворізький національний університет*

Turylo Anatoliy

*PhD in Economics, Professor
Professor of the Department of Finance of
Business Entities and Innovative Development
Kryvyi Rih National University*

Короленко Ріта Вікторівна

*кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри фінансів суб'єктів господарювання
та інноваційного розвитку
Криворізький національний університет*

Korolenko Rita

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Associate Professor of the Department of Finance of
Business Entities and Innovative Development
Kryvyi Rih National University*

**МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ВІДНОСНО
СТРАТЕГІЧНОГО І ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
METHODOLOGY OF SCIENTIFIC RESEARCH ON STRATEGIC AND
FINANCIAL MANAGEMENT**

Анотація. Вступ. Методологія як окремий сегмент науки виступає важливим чинником її комплексного і якісного розвитку. Тому методологія наукового дослідження в кожному окремому випадку потребує своєї змістовно-структурної модифікації і акцентів.

Мета статті. Метою наукового дослідження є змістовно-структурне удосконалення поняття «методологія наукових досліджень» (через представлення сукупності взаємопов'язаних елементів) і його предметно-практична модифікація до процесів здійснення стратегічного менеджменту і фінансового стратегічного менеджменту в діяльності різних видів суб'єктів господарювання.

Матеріали і методи. У процесі дослідження для змістовного розкриття сутності проблеми використано методи наукової абстракції, комплексного аналізу і синтезу, структурно-декомпозиційності, логіки й узагальнення результатів попередніх досліджень, причинно-наслідкового зв'язку, змістовно-порівняльний, науково-аналітичний.

Результати. Здійснено змістовно-структурне удосконалення поняття «методологія наукових досліджень», яке розкривається як структурно-змістовний у часі концепт усвідомлення і вирішення поставленої ключової цілі наукового дослідження. Визначено сукупність чинників, які впливають на формування структури і зміст методології.

Удосконалено теоретико-методичні підходи до трансформації загальної методології дослідження в предметну модифіковану.

Обґрунтовано значимість методології наукових досліджень в практичній діяльності суб'єктів господарювання.

Визначено зв'язок методології наукових досліджень з такими важливими видами менеджменту в діяльності суб'єктів господарювання, як загальний стратегічний менеджмент і фінансовий стратегічний менеджмент.

Запропоновано структурно-змістовний і динамічний підхід до розкриття сутності поняття «методологія наукових досліджень».

Визначено основні елементи і чинники, що впливають на структуру і зміст методології та можливості трансформації загальної методології дослідження в певну її локальну модифікацію в залежності від вибраної локальної цілі чи завдання розвитку суб'єкта господарювання.

Перспективи. Перспективне значення методології в дослідженнях і оцінках діяльності суб'єктів господарювання полягає в її здатності забезпечити комплексний і раціональний підхід до забезпечення вирішення нагальних проблем і завдань у процесі конкурентного розвитку суб'єктів господарювання.

Також з перспективних позицій методологія дослідження представляє собою ефективний концепт усвідомлення топ-менеджментом суб'єкта господарювання її ролі і місця в стратегічному менеджменті.

Ключові слова: *суб'єкт господарювання, методологія дослідження, стратегічний менеджмент, фінансовий стратегічний менеджмент, ефективний концепт.*

Summary. *Introduction. Methodology as a separate segment of science is an important factor in its comprehensive and qualitative development. Therefore, the methodology of scientific research in each individual case requires its own content-structural modification and emphasis.*

Purpose of the article. The purpose of the scientific research is the content and structural improvement of the concept of "scientific research methodology" (through the presentation of a set of interconnected elements) and its subject-practical modification to the processes of implementing strategic management and financial strategic management in the activities of various types of business entities.

Materials and methods. In the process of research, the methods of scientific abstraction, complex analysis and synthesis, structural decomposition, logic and generalization of the results of previous research, cause-and-effect relationship, content-comparative, and scientific-analytical were used to meaningfully reveal the essence of the problem.

Results. The concept of "methodology of scientific research" has been improved in terms of content and structure, which is revealed as a structural and meaningful concept in time of awareness and solution of the set key goal of scientific research. A set of factors that influence the formation of the structure and content of the methodology has been determined.

Theoretical and methodological approaches to the transformation of the general research methodology into a modified subject-specific one have been improved.

The significance of the methodology of scientific research in the practical activities of business entities has been substantiated.

The relationship between the methodology of scientific research and such important types of management in the activities of business entities as general strategic management and financial strategic management has been determined.

A structural-content and dynamic approach to revealing the essence of the concept of "scientific research methodology" is proposed.

The main elements and factors influencing the structure and content of the methodology and the possibilities of transforming the general research methodology into a certain local modification of it, depending on the selected local goal or task of the development of the business entity, have been identified.

Prospects. The prospective significance of the methodology in research and assessment of the activities of business entities lies in its ability to provide a comprehensive and rational approach to ensuring the solution of urgent problems and tasks in the process of competitive development of business entities.

Also, from a perspective perspective, the research methodology represents an effective concept of awareness by the top management of a business entity of its role and place in strategic management.

***Key words:** business entity, research methodology, strategic management, financial strategic management, effective concept.*

Постановка проблеми. Методологія як окремий сегмент науки виступає важливим чинником її комплексного і якісного розвитку.

Будь-який напрямок дослідження потребує і ґрунтується на методології. Кожен напрямок наукових досліджень має свою сферу прикладання і цілі виконання. Така сегментність і специфічність наукового дослідження визначає, що його методологія повинна базуватися не тільки на загальновизнаному змістовному концепті, а і враховувати притаманні йому специфічні особливості.

Тому методологія наукового дослідження в кожному окремому випадку потребує своєї змістовно-структурної модифікації і акцентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, що пов'язані із сутністю глобального терміну «методологія» і його похідним терміном «методологія наукових досліджень» розглядаються в певній сукупності літературних джерел [1-10 та ін.].

У цих публікаціях розкриваються достатньо широко і глибоко ключові аспекти та змістовні характеристики понять «методологія» і «методологія наукових досліджень».

Разом з тим серед авторів цих публікацій існують певні відмінності стосовно тлумачення вказаних вище понять, їх змістовного наповнення та предметно-практичного використання.

Формулювання цілей статті. Метою даної роботи є змістовно-структурне удосконалення поняття «методологія наукових досліджень» (через представлення сукупності взаємопов'язаних елементів) і його

предметно-практична модифікація до процесів стратегічного і фінансового стратегічного менеджментів в діяльності різних видів суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток будь-якого суб'єкта господарювання, а особливо суб'єкта господарювання підприємницького спрямування, закономірно потребує використання такої науки як методологія, а в аспекті прикладних наукових досліджень в їх діяльності – методології наукових досліджень.

Ще більшою необхідністю використання методології для суб'єкта господарювання стає тоді, коли проблема його ефективного розвитку пов'язана зі значним перспективним його періодом.

У ринковій економіці перспектива розвитку суб'єкта господарювання базується на двох видах менеджменту: загальному стратегічному (стратегічний менеджмент) і фінансовому (фінансовий менеджмент).

Стратегічний менеджмент і фінансовий стратегічний менеджмент, їх рівень якості визначають не тільки їх майбутні загальні і фінансові цілі розвитку, перспективну їх конкурентоспроможність та репутацію, а і взагалі саму можливість існування в умовах значних і доволі часто непередбачуваних коливань невизначеності та ризиків.

Саме тому висока якість загального стратегічного менеджменту суб'єкта господарювання і його фінансового стратегічного менеджменту є умовою оптимального врахування всієї сукупності невизначеності і ризиків в мінливому ринковому (і не тільки ринкову) середовищі.

Звідсіля, виходячи із значимості двох видів менеджменту для суб'єкта господарювання, робимо висновок про те, що і стратегічний менеджмент і фінансовий стратегічний менеджмент в динамічному розвитку суб'єкта господарювання потребує постійних досліджень, різних за своїм змістом і масштабом, але необхідних за вимогами законів

функціонування ринкової системи. А останні в свою чергу потребують пошуку і використання відповідної методології (для наукових досліджень в сферах стратегічного менеджменту і фінансового стратегічного менеджменту це стосується методології наукових досліджень).

З авторської точки зору важливо охарактеризувати певні особливі риси терміну «методологія».

Методологія є таким науковим інструментом по відношенню до стратегічного менеджменту, який розкриває і формує системні підходи до його аналізу, змістовності, реалізації і контролю.

Методологія – це наукова можливість здійснення вивіреного і обґрунтованого руху від стратегічного бачення до отримання стратегічного результату.

Методологія – це наукова можливість здійснення логічних, послідовних, системних і ефективних дій і рішень у процесі стратегічного управління розвитком суб'єкта господарювання.

Методологія – це наукова можливість і чинник формування раціональної структури та обґрунтованого змісту стратегічного менеджменту в залежності від умов розвитку суб'єкта господарювання, вибраного часового інтервалу, ресурсних та інвестиційних можливостей, цілей і завдань такого розвитку тощо.

Методологія з практичної сторони дозволяє: 1) здійснити обґрунтований підхід до вибору, наприклад, методу аналізу діяльності суб'єкта господарювання (п'ять сил Портера, SWOT-аналіз, сценарний аналіз тощо); 2) визначити потенціал і межі ефективності визначених дій, рішень та інвестицій; 3) розробити адекватні певній ситуації і періоду розвитку суб'єкта господарювання механізми та способи організації, мотивації і стимулювання діяльності персоналу; 4) передбачити і певним чином нівелювати ризики та елементи невизначеності в діяльності суб'єкта господарювання; 5) сформулювати підходи до комплексної оцінки діяльності

суб'єкта господарювання через розробку адекватних ситуації кількісних і якісних критеріїв та показників.

Змістовний зв'язок методології зі стратегічним менеджментом і його складовою фінансовим стратегічним менеджментом представлено на рис.1.

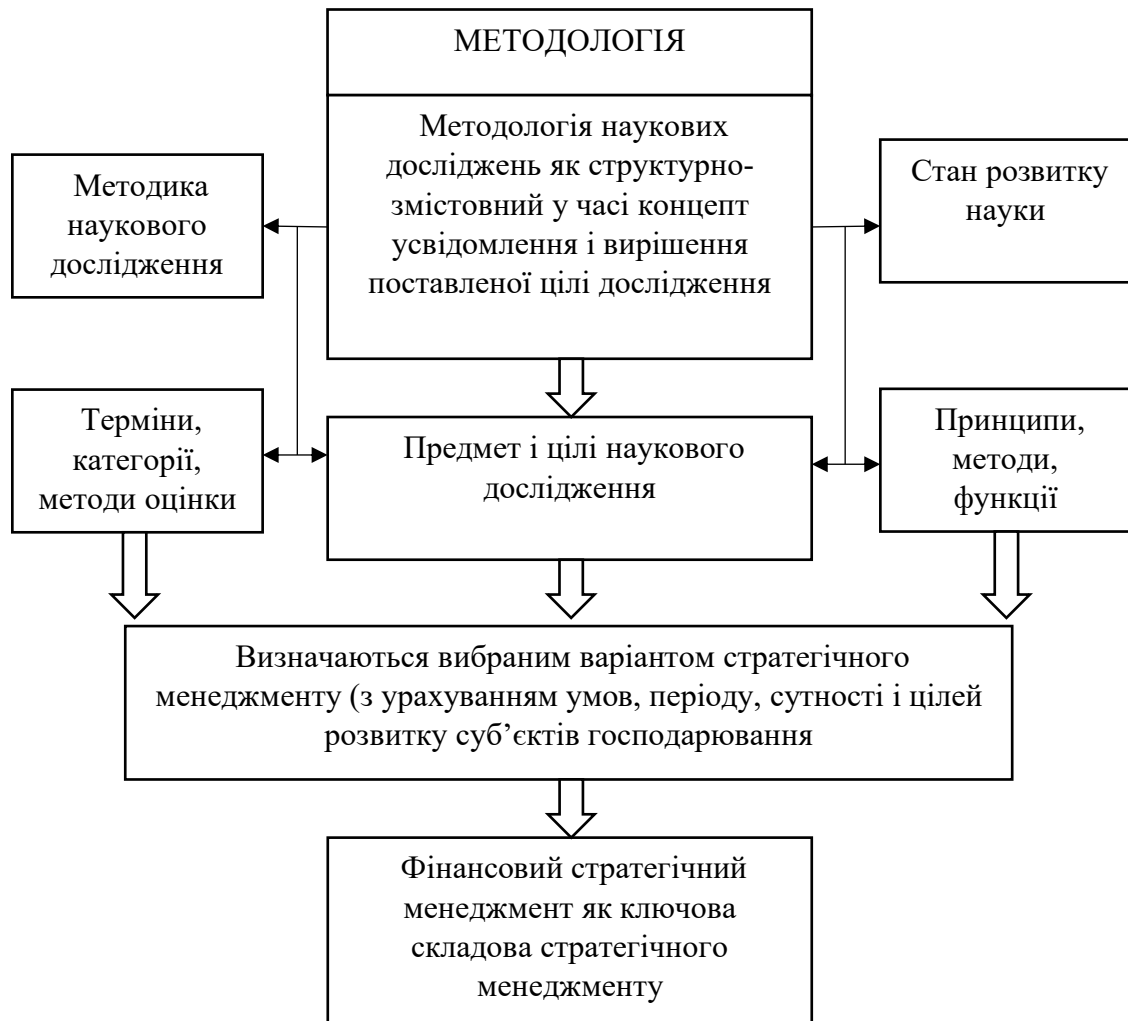

Рис. 1. Змістовний зв'язок методології і стратегічного менеджменту суб'єкта господарювання

Джерело: розробка авторів

Вибираючи для фінансового стратегічного менеджменту суб'єкта господарювання певну сферу або предмет дослідження (наприклад, стратегічну фінансову стійкість, стратегічну фінансову ліквідність, фінансову стратегію, стратегічні фінансові ризики тощо) потрібно предметно проробити відповідну їй методологію. В цьому і полягає процес

модифікації загальної методології дослідження в модифіковану специфічну.

Зазначений вище матеріал дозволяє узагальнити роль і зміст методології як науки та практичного інструменту.

Методологія – це шлях до пізнання, отримання чогось нового в процесі проведення дослідження і перетворення його в різних формах та видах у предметно-практичну площину. Вона дозволяє побудувати організацію та логіку дослідження, вивести їх на кінцевий результат послідовно і з високим ступенем ефективності (за рахунок виварених принципів, методів, процедур, термінологічного апарату тощо).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, представлений у даній роботі матеріал удосконалює окремі аспекти стосовно сутності таких понять як «методологія» і «методологія наукових досліджень», розширює змістовне їх наповнення і сферу використання, надає предметний підхід до практичного використання, показує по відношенню до стратегічного менеджменту і фінансового стратегічного менеджменту суб'єкта господарювання структурний та змістовний зв'язок з ними з урахуванням сукупності чинників, що визначають предметну наповненість таких зв'язків.

Література

1. Бобилев В.П., Іванов І.І., Проїдак Ю.С. Методологія та організація наукових досліджень: підруч. Нац. металург. акад. України. Дніпропетровськ : ІМА-прес, 2014. 643 с.

2. Бхаттачарджи А., Ситник Н. Методологія та організація наукових досліджень: дослідження в соціально-економічних науках: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2022. 173 с.

3. Данильян О.Г., Дзьобань О.П. Методологія наукових досліджень: підруч. Харків: Право, 2019. 368 с.

4. Каламбет С.В., Іванов С.В., Півняк Ю.В. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Дніпропетровськ: Герда, 2015. 190 с.
5. Кириленко О.П., Письменний В.В. Основи наукових досліджень у схемах і таблицях : навч. посіб. Терноп. нац. екон. ун-т. Т.: ТНЕУ, 2013. 227 с.
6. Ладанюк А.П., Власенко Л.О., Кишенько В.Д. Методологія наукових досліджень. Київ : Ліра-К, 2018. 352 с.
7. Медвідь В., Данько Ю., Коблянська І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях). Суми : СНАУ, 2020. 220 с.
8. Самсонов В.В., Сільвестров А.М., Тачиніна О.М. Методологія наукових досліджень та приклади її використання: навч. посіб. К.:НУХТ, 2022. 385 с.
9. Тележенко Л.М., Дзюба Н.А., Кашкано М.А., Валевська Л.О. Основи наукових досліджень : навч. посіб. Одес. нац. акад. харч. технологій. Херсон: Гринь Д.С., 2016. 192 с.
10. Турило А.М., Турило А.А., Короленко Р.В., Короленко С.М. Методологія комплексного оцінювання інноваційного розвитку і його фінансово-економічний аспект на прикладі підприємств гірничо-збагачувального профілю. *Вісник Криворізького національного університету. Серія: Економічні науки*. Кривий Ріг, 2023. № 56. С. 10-15.

References

1. Bobyliev V.P., Ivanov I.I., Proidak Yu.S. Metodolohiia ta orhanizatsiia naukovykh doslidzhen: pidruch. Nats. metalurh. akad. Ukrainy. Dnipropetrovsk : IMA-press, 2014. 643 s.
2. Bkhattacherdzhy A., Sytnyk N. Metodolohiia ta orhanizatsiia naukovykh doslidzhen: doslidzhennia v sotsialno-ekonomichnykh naukakh:

navch. posib. 2-he vyd., pererob. i dop. K.: NTUU «KPI im. Ihoria Sikorskoho», 2022. 173 s.

3. Danylian O.H., Dzoban O.P. Metodolohiia naukovykh doslidzhen: pidruch. Kharkiv: Pravo, 2019. 368 s.

4. Kalambet S.V., Ivanov S.V., Pivniak Yu.V. Metodolohiia naukovykh doslidzhen : navch. posib. Dnipropetrovsk: Herda, 2015. 190 s.

5. Kyrylenko O.P., Pysmennyi V.V. Osnovy naukovykh doslidzhen u skhemakh i tablytsiakh : navch. posib. Ternop. nats. ekon. un-t. T.: TNEU, 2013. 227 s.

6. Ladaniuk A.P., Vlasenko L.O., Kyshenko V.D. Metodolohiia naukovykh doslidzhen. Kyiv : Lira-K, 2018. 352 s.

7. Medvid V., Danko Yu., Koblianska I. Metodolohiia ta orhanizatsiia naukovykh doslidzhen (u strukturno-lohichnykh skhemakh i tablytsiakh). Sumy : SNAU, 2020. 220 s.

8. Samsonov V.V., Silvestrov A.M., Tachynina O.M. Metodolohiia naukovykh doslidzhen ta pryklady yii vykorystannia: navch. posib. K.:NUKhT, 2022. 385 s.

9. Telezhenko L.M., Dziuba N.A., Kashkano M.A., Valevska L.O. Osnovy naukovykh doslidzhen : navch. posib. Odes. nats. akad. kharch. tekhnolohii. Kherson: Hryn D.S., 2016. 192 s.

10. Turylo A.M., Turylo A.A., Korolenko R.V., Korolenko S.M. Metodolohiia kompleksnoho otsiniuvannia innovatsiinoho rozvytku i yoho finansovo-ekonomichnyi aspekt na prykladi pidpriemstv hirnycho-zbahachuvalnoho profilu. *Visnyk Kryvorizkoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*. Kryvyi Rih, 2023. № 56. S. 10-15.